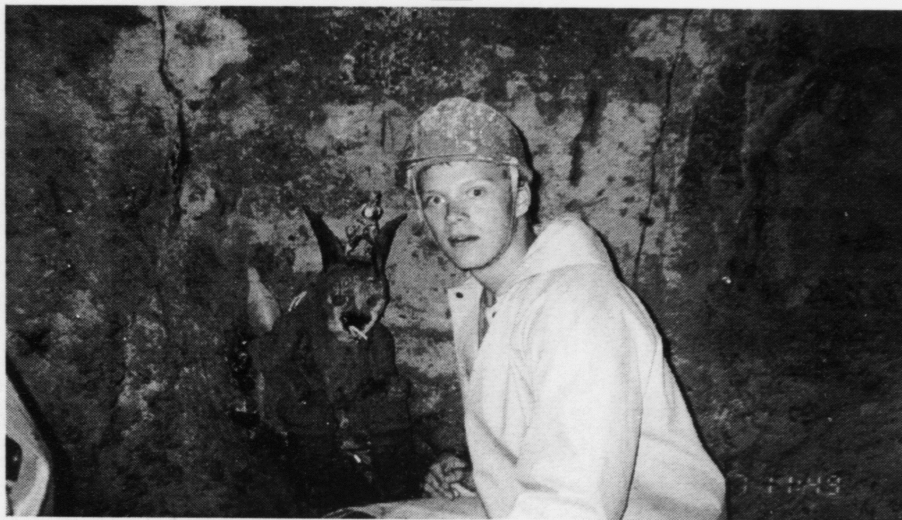

Tað kundi ekki vera heilt að leið við hasari brúnni til Spania úr silvuri, vórðu vit samdir um, tá vit sóu út-holaða fjallið standa framman fyrri okkum. Har var so nógv grívið, at tað gjørð sum einki sjálvst Kals-oynna fyrri skomum.

Brynjaðir við lampum fyltar við karbidi - eitt mineral, sum eldur kemur í, tá man stoytir vatn á tað - oljudansi og gomlum uppkarvaðum gummistilvum, sum ikki sóu út til at kunna verja okkum serliga nógv móti nokrum, fóru vit yvir til búðinar beint undir námunum, sum seldu dynamitt, fjús, cocabløð og fløskur við 96% spritti. Afturvið einum sindri av turkaðum kjöti var hetta tað einasta, menninir í námunum høvdu við sær inn í myrkrið at klára seg við tey upp til fyra sam-døgurini, teir vóru inni í senn. Vit skuldu keypa eitt sindur at hava við til men-nimar til gávu fyrri at blið-ka teir, tá vit soleiðis komu vassandi og órógvadu ar-beiðið.

Eg sigi menn, tí tað vóru bara menn, sum arbeiddu inni í námunum. Arbeiðið var alt ov hart til at kvinnurnar hættaðu sær inn har. Afturat tí kom, at tað var onkur pátrúgv, sum for-bjóðaði konufólki at fara inn í námini. Tær sótu í staðin uttanfyri og skiltu málmin frá grótinum burt-urúr vognunum, sum vóru skumpaðir út til tær á jarn-breyt. Hetta var einasta ferðin, vit sóu, at kvinnur ikki gövu seg út í arbeiði, sum vit høvdu væntað, at

Svein og gamli gubbin í náminum

Vistu ikki rættliga, hvussu var við lógini viðvíkjandi hesum og hildu eisini, at tað ljóðaði eitt sindur fari-ligt at fara í holt við cocaíð, sum jú er upprunin til vandamikla cocaínið.

Men tað gekk bara ein tíð, so brúktu vit eisini bløðini sum undurheilivág. Til høvuðpinu, til at betra um sodningina, til at fáa eina orkuinnspæring og til hæddina, tá vit ferðaðust til stød, sum lógu høgt uppi. Man fólði seg av og á sum ein rættan rokkipara, tá man gekk runt við einari fúlari tuggu í kjálkanum, men tað vandi man seg

tekinini fra kroppinum. Tað er ikki uttan orsök, at miðallivsævi bara er 60 ár í Bolivia.

Ikki nær námind...

Umstøðurnar inni í nám-unum sóu ikki út til at hava verið broyttar nógv, síðan fyrsta greivið varð syft fyrri meira enn 400 árum síðani. Av og á dagaði onkur hýggjuskotin, saksalopin og hokin námsarbeiðsmaður undan bólamyrkrinum við eyrhaka á nakknum - teir spardu upp á kar-bidið, tað var týðiligt.

Men verri var, tá knapp-liga alt fór upp at geyla, og

ikki verið hjáverandi, um skumparnir vórðu noyð-dir at slækka av ella stød-ga, orsakað av okkum. Jarn-breytin var í ringum stand-i, og tað hendi meira enn so, at vognar lupu av spor-unum; tá máttu skum-pararnir sjálvir lyfta hann upp á rætt aftur. Væl at merkja áðrenn næsti vogn-ur kom brestandi...

Teir skuldu arbeida tvey ár sum skumparar, áðrenn teir sluppu at reiggja fyrsta krákunevinum; soleiðis var avtalan við minufelag-ið, sum býtti økini út til á-hugaðar námsarbeiðarar.

keypt til tað sama uttan-fyri.

Hann hevði arbeitt í námunum í 20 ár, greiddi hann frá. Tað er sera long tíð. Vanliga klára mennir ikki meira enn 10-12 ár, áðrenn teir mugu gevast orsakað av Silicosusjúk-uni, sum legst á lunguni, so teir mugu leggjast í song. Hetta var ein av vanligastu deyðsorsøkunum hjá mannfólki í Potosí. At-voldin er málmdustið, sum luftin er tjúkk av inni í námunum.

Hann segði okkum, at hann hevði klárað seg so leingi, tí hann í mun til hinar námsarbeiðsmennin-ar arbeiddi frá leygardegi til týsdag. Vanliga ar-beiðdu menn frá týsdegi til friggjadag, tí teir vildu hava vikuskiftið í frið, og tí var luftin ringast og fylt við málmdusti hesar dagar. Luftin, sum inni var, varð pumpað inn av stórum kompressarum, sum stóðu uttanfyri. Guð viti, hvussu tað var, áðrenn kompres-sarnir vóru uppfunnir...

Hart

Tað var gott, umenn eitt sindur ringt at venja seg við, at koma út í ljósið aftur. Verri var hjá upp-runafólkinum, kann eg ætla, sum av spaniolunum vórðu kravd at gera eitt slag av "námsbandi", sum innibar, at øll mannfólk yvir 18 ár, skuldi niður í námini at vera í minsta lagi 4 mánaðir.

Ein soverðin túrus afturat tí, at vit vóru staddir í 4070m hædd, tók hart og restina av degnum lógu vit barlangir í teimum trimum songunum, sum vit høvdu sett saman, so fyra passaðu at liggja í fyrri at spara nokur oyru.

Eg fekk tó ikki sovið og fór oman á ENTEL - fyrr-verandi almenna telefon-verkið, ið nú var selt til pri-vatar eigarar, sum so nógv onnur - og ringdi heim fyrri at víska øll um, at vit enn vóru til. Ørskapurin í pen-gaviðurskiðunum í land-inum kom rættliga aftur til

hugs hjá mær, tá maðurin hinumegin diskinn segði mær, at fimm minuttir av samrøðu til Føroyar kost-aði 50 bolivianos - tað sama sum námsarbeiðs-menninir fingi í løn fyrri at lempa fimm lastbilar fullar í gróti, uml. 50 tons.

Potosí

Áðrenn vit fóru úr Potosí, nýttu vit høvið at stækka in á gólvið í Casa de la Mon-eda - eitt listasavn, ið lýsti søguna hjá býnum seinastu öldimar sera væl.

Har var hópin av mál-ningum við átrúnaðarligum motivum - tey flestu mál-að av økendum lokalum listamonnum - men tey meira verðsligu sluppu eisini í part, meira enn so, og summi vóru eisini væl blandað av báðum. Serliga var tað ein málningur, ið vit gövu gætur. Umframt at vera heimsins hægsti bý-ur, var Potosí eisini rokn-aður sum ein tann mætasti, tá silvurjagstratin var í hæddini. Potosí var jú sjálvst námið, har megin-parturin av øllum teimum gripum, ið ríkaðu Spania upp, vóru goymdir. At spa-niolar so seinni oyðsláu alt burtur til Bretland og onnur lond, er ein onnur søga.

Men her á málninginum sóu vit hendan fyrrverandi stórbyrj verja ímyndaðan sum eitt fjall. Í erva sat so tann trieniigi gudurin í dúgvuhami, meðan báðir inkagudarnir, Sólín og Mánin, vóru málaðir báðum-megin fjallaryggjimar. Sig-ur eitt sindur um ta bland-aðu mentanina í Sudur-amerika. Í neðra sást jørð-in, Pachamama, sum fyrri indianarnar er ein gudur, saman við páva, kardinali og bispi, og á jørðini vóru nokur hús avmyndað. Hesi søgdust at vera Potosí, og heldur ikki hetta sigur so litið um ta sjálvsfatan, Potosibúgar høvdu tá: Potosí var heimsins nalvi og skattkamar!

Tekstur:

Dánial Hoydal og
Theodor E.D. Olsen

Myndir: Dánial
Hoydal

Teldusnillingur:
Svein W. Rasmussen

Spennandi kundi verið at frætt, hvat tað føroyska arbeidseftirlitið hevði sagt um slíkar umstøður

bara menn tóku sær av. Einaferð sóu vit enná eitt lið av kvinnum grava veg og lempa grót út í jaðaran.

Coca

Øll tugdu tey coca. Tað sóu vit alla staðni í land-inum.

Í fyrstani aftraðu vit okk-um eitt sindur við at hava nakað við bløðini at gera.

skjótt til, og tað hjálpti eisini, at man ikki fekk undrandi eygnakast send eftir sær. Ongin helt nakað lögdi vera í hesum, tá øll brúktu tað.

Tey flestu brúktu tó nakað nógv. Tað er alt annað enn sunt fyrri likamið at útseta hungur og pínu og doyva øll tey vanliga ávaringar-

vit vóru ríkin upp móti veggnum í minuni, sum seyður í gongu, tí ein vognur var á veg. Skump-ararnir høvdu so nógv dyn-amitt uppi á sær, at spreingivandin var stórur, um vit komu ov tætt við okkara karbidlampum. Harafturat vígaði vognurin um tonsið, so tað hevði

35 ára gamal oldingi

Vit stødgaðu á at tosa við ein mann djúpt inni í nám-inum. Hann sá gamal og sinuttur út, men tá vit spurdu hann um aldur, svaraði hann: 35. Fyri yvirhøvur at fáa hann á tal, máttu vit lata eitt sindur av cocabløðunum og dyna-mittinum, sum vit høvdu